

Naučiti reči 'ne'

■ **Mateja Brudar** je profesorica informatike na Šolskem centru Novo mesto in poučuje že 17 let. Sodeluje pri številnih projektih, skrbi za spletno stran šole, izvaja delavnice, povezane z njenim področjem.

Mnogo mnenj in diskusij v povezavi z uporabo informacijske tehnologije pri otrocih in mladostnikih je v preteklem obdobju že preplavilo našo družbo. Eni zagovarjajo koristnost uporabe, medtem ko drugi zagovarjajo njeno omejeno uporabo oz. svetujejo, naj zlasti majhni otroci čim kasneje pridejo v stik z računalnikom ali pametnim telefonom.

Kam usmeriti energijo

Zadnje čase se velikokrat ukvarjam z mislijo, kako naj staršem, prijateljem, otrokom in mladostnikom odgovorim na njihovo pogosto vprašanje, kaj sama kot informatik menim o tej problematiki. Tako mladostnikom kot otrokom je nekaj, kar se jim prepeve, še posebej privlačno. Ne moremo mimo dejstva, da mladostnik brez uporabe računalnika ali pametnega telefona enostavno ne bo zmožl dobiti nekaterih odgovorov na vprašanja, ki jih ponuja splet. Nič slabega ne vidim v tem, če mladostnika naučimo pravilno uporabljati računalnik in obdelovati informacije, ki so mu na voljo. V prvi vrsti pa se mi zdi pomembno naučiti starše, kako postopati v tovrstnih primerih.

Marsikatero starše je strah pred novo tehnologijo, zato se odločijo, da mladostniku popolnoma prepovejo uporabo računalnika. Drugi starši, ki ne znajo uporabljati spleta, pogledajo stran in otroku pustijo, da se sam odloča, koliko časa bo na računalniku ali telefonu in katere informacije, aplikacije, igrice ... bodo tiste, ki ga bodo zaposlovali; izgovarjajo se, da svojemu otroku zaupajo. V prvi vrsti je odgovornost staršev, da svojim otrokom razložijo in postavijo jasne meje glede uporabe informacijske tehnologije. In težji del šele sledi. Teh meja se morajo dosledno držati.

Čeprav je težko in naporno, morajo biti starši pri svojih otrocih in mladostnikih dosledni. To pa predstavlja sprotno preverjanje, ali se dogovora držijo ali ne.

Uporaba informacijske tehnologije je za sodobnega človeka neobhodno potrebna in prav je, da se mladostniki z njo srečajo pod vodstvom starejše osebe. Starši smo prvi, ki smo otroku ali mladostniku dolžni povedati, da z njeno uporabo ni nič narobe, če

mladostnik zmore reči jasen 'ne' določenim ponujenim vsebinam in možnostim. Gre za trdnost značaja, ki jo je treba negovati, spodbujati in krepiti. Zlasti mladostniki mi večkrat povedo, da so zadovoljni, ko se naučijo obvladovati svoje želje, da bi namesto učenja igrali igrice. Ko uspejo ponotranjiti to, kar jim v šoli in doma ves čas govorimo – da je v življenju treba znati postaviti prioritete – postanejo bolj samozavestni. V šoli je ta prioriteta učenje.

Energijo, ki jo usmerjamo v to, kako preprečiti uporabo računalnika ali pametnega telefona, kar je ob iznajdljivosti mladostnikov misija nemogoče, bi morali nameniti temu, da ob vsaki priložnosti na različne načine poudarjamo, kako se upreti spletnim skušnjavam. Najbolj uspešni bomo takrat, ko jim bomo uspeli približati spoznanje, zakaj je to zanje dobro in kakšne koristi bodo imeli od tega.

Pravo znanje uporabe računalnika ni poznavanje družbenih omrežij in igranje igrice, ampak poznavanje programskega jezika, delovanja računalnika ... Mladostniki so v svojem poznavanju delovanja in tega, kar ima dejansko uporabno vrednost, zelo skromni (oblikovanje določenega dokumenta, uporaba Excela ...). Ker uporaba teh programov pomeni, da se je treba naučiti nekaterih zakonitosti, jim tovrstno delo ne ustreza. Pogosto so prepričani, da sami že vse znajo in jih starejši ne moremo naučiti prav nič novega. Poseben izziv mi predstavljajo zlasti tisti mladi, ki so prepričani, da so pametnejši od predhodnih generacij, ker gre za znanost, ki se praktično dnevno spreminja, nadgrajuje.

Znanje uporabe računalnika in programskih jezikov lahko naše življenje olajša, a takoj trčimo ob problem, ko zlorabimo čas

Foto: Petra Duhanny

uporabe razne tehnologije. Ker je informatika del našega vsakdanjega življenja, nas je preveč strah, kam nas bo to pripeljalo. Bojimo se zlasti za otroke in mladostnike, zato se pogosto odzovemo napačno.

Izzivi so obvladljivi

Izzivi, ki nam jih ponuja doba, vsekakor niso lahki, niso pa neobvladljivi. Z doslednim postavljanjem meja, koliko časa so lahko otroci ali mladostniki v stiku s tovrstnimi napravami, ter predvsem s pogovorom in močnimi argumenti se bomo najbolj učinkovito spopadli z nalogo, ki je pred nami, da jim pomagamo odrasti v odgovorne ljudi.

Lažen občutek ugodja in obvladljivost situacij ter odnosov v računalniškem svetu pov-

Foto: Peter Prebil

zročata namišljeno srečo, ki je mladostniki ne prepoznajo. Ker lažje obvladujejo svoje življenje 's tipkami na računalniku', kot sami pravijo, jim uporaba družbenih omrežij ali igranje igrice nudita beg pred svetom, v katerem živijo. Ta svet nam prinaša tudi

težave in od nas pričakuje, da jih bomo rešili. Tudi zaradi majhne samozavesti oz. nizke samopodobe se mladostniki težko uprejo

Pravo znanje uporabe računalnika ni poznavanje družbenih omrežij in igranje igrice, ampak poznavanje programskega jezika, delovanja računalnika

temu navideznemu ugodju. Pravzaprav potrebujejo našo trdno voljo in prepričanje, da se lahko živi tudi drugače, da lahko srečo poiščemo tudi drugje, ne samo pred ekrani. Najprej jim moramo biti zgled. Potem jim moramo predočiti, kdaj bodo v življenju zmagovalci – ne takrat, ko bodo v igrici zmagali, nabrali veliko točk, ampak takrat, ko se bodo znali temu upreti. To ne pomeni, da je uporaba informacijske tehnologije prepovedana, ampak mora biti omejena in osmišljena. Starši jim jo moramo pomagati osmišljati, saj sami tega ne zmorejo. Če staršem to predstavlja izziv, potem se je v prvi vrsti treba z njim soočiti. Ne obupajmo, ampak se borimo. Vzemimo si čas, energijo in se opremimo s potrpežljivostjo, s katero

bomo pristopili do mladostnika in mu pomagali, da si bo znal sam postaviti omejitve, zato da bo lažje obvladoval svoje življenje. Tako mu pomagamo rasti v bolj odgovornega in srečnega človeka. Vsak problem lahko vzamemo kot izziv in ga obrnemo v človekov prid. Če nam je na pot poslano soočanje s težavami, ki nam jih ponuja uporaba sodobne tehnologije, jih moramo odrasli vzeti kot priložnost, da bomo otrokom in mladostnikom privzgojili odgovornost. To je priložnost za osebnostno rast mladih in ne nazadnje staršev in učiteljev – da probleme jemljemo kot izzive ter da nismo le pasivni in ne objokujemo svoje usode. S tega zornega kota vidim v prvi vrsti priložnost za pravi pristop nas, odraslih, da z otroki in mladostniki zgradimo odgovoren odnos, v katerem osmislimo primerno uporabo informacijske tehnologije, in ne odnos, v katerem nas bo tehnologija razdvajala, ker bo odrasle postavila na eno stran, mlade pa na drugo. V takem primeru bodo mladi razumeli, da smo odrasli proti napredku, oni pa se borijo zanj. Problem pa je v tem, kako znamo in želimo odrasli osmišljati, kaj nam v življenju predstavlja sodobno življenje, ter to sprejeti kot izziv in novo priložnost. ◀

Vzgoja za ljubezen do domovine

■ **Branka Roškar**, prof. geografije in teologije, je učiteljica geografije na OŠ Radlje ob Dravi.

Globalizacija, hiter tehnološki razvoj in številne migracije silijo človeka, da se vse bolj zapira vase in postaja osamljen. Vzpodbuja se individualizem. Kdor ne pripada družbi, se zanj ne čuti odgovornega. Človek z narodno zavestjo misli na svojo skupnost, ji želi pripadati ter čuti odgovornost za sooblikovanje svojega okolja.

Ko človek gradi svojo družbo, svojo narodno identiteto, se zaveda svojih korenin, vrednot in kulture, najde tudi svoje mesto v širši družbi in svetu. Ker so to osnove, ki lahko izboljšajo zavedanje o skupnih evropskih vrednotah in so zapisane v 2. členu

Pogodbe o Evropski uniji (spoštovanje človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanje človekovih pravic ...), je *Svet Evropske unije* spodbudil razvijanje državljskih kompetenc kot eno izmed devetih pomembnih

ključnih veščin za vseživljenjsko učenje (Uradni list EU, 2016: 17). Razvoj državljskih kompetenc (veščin), ki predstavlja sposobnost, da ravnamo kot odgovorni državljani, temelji na razvoju treh temeljnih področij (Priporočilo Sveta EU, 2018: 7):

- znanja: poznavanje načel in pojmov ter vrednot demokratičnega državljanstva;
- odnosov: spoštovanje človekovih pravic in temeljnih načel demokracije;
- spretnosti: razvoj sposobnosti za učinkovito sodelovanje v družbi, kritično razmišljanje in celovito reševanje problemov.